

Erik Aaneuseu "Når vi kommer inn fra havet"

t og håp, ikke
n i håp om en
ehet.»

lig kastet, av-
r det ingen vei

vi de følgende
alen kan van-
de bange anel-
e fra først av
ter hadde fått
albuerom. Og
ement av Lon-
nere de gigan-

don. Ialt kom
vekjøring. De
annerledes, og
rdelig periode.
erson... drept.
entet, fra faste
land, for i og
ng» er det så å
, me London
kke var mulig
ket terror, og
v betegnelsene
i selve krigens
dde intet. Men
over Syd-Eng-

land og London i løpet av et døgn. I de neste fem uker kom det over 3000. Bombene, som hurtig av londonerne ble døpt «buzz-bombs» eller «doodle-bugs» på grunn av sin skringende lyd, fløy med en hastighet på opptil 500-600 km i timen og var ladet med omkring et tonn høyeksplosivt sprengstoff.

Disse angrep fortsatte hele sommeren utover og så, den 8. september kom den første V.2. raketten som på sin måte var et enda skumlere våpen, fordi den fløy hurtigere enn lyden og derfor ikke varslet sin ankomst. V.1., som altså fløy relativt langsomt, varslet i aller høyeste grad sitt komme. Men raketten kom, eksploderte og anrettet sin skade faktisk før man visste den var i anmarsj. Først noen sekunder etterat den hadde eksplodert, hørte man den buldrende susen den frembrakte under flukten. Treffsikkerheten, hvis man kan benytte det begrep, varierte mellom yttergrenser på omkring 30 km. Om en rakett rent teoretisk var innstillet på å lande midt i Piccadilly Circus eller på å demolere Parlamentet, for å ta noen kjente landemerker, kunne den akkurat like godt slå ned på veddeløpsbanen ved Epsom eller oppe på Hampstead Heath.

Engang i september ble jeg beordret til tre ukers tjenstgjøring i London ved regjeringens etterretningskontor. Hensikten med beordringen var at jeg skulle få anledning til å sette meg nøye inn i alt vi hadde av opplysninger om tyskernes disposisjoner i Nord-Norge, like som jeg skulle vie den delen av vårt lands geografi og naturlige beskaffenhet et grundig studium. På den tid var det begynt å bli klart at om – eller når, som vi fremdeles gikk ut fra – Brigaden ble satt inn for krigshandlinger på norsk jord, ville det etter all sannsynlighet bli mot den nordligste del av vårt land. Således kom jeg til å oppholde meg i London midt under den verste flybombeperioden. Etterretningskontoret holdt til i en stor gård regjeringen hadde leiet, Lancaster House i Edgware Road, like ved Marble Arch. Her hadde vi en ganske imponerende organisasjon, og jeg fikk anledning til å se og sette meg inn i alt foreliggende materiale i forbindelse med tyskernes anlegg, troppeformasjoner og lignende og hadde til min assistanse en sjarmerende ung londonerinne, gift med en norsk offiser, som tjente sin verneplikt på denne måte. Hun var et levende leksikon hva angikk Finnmark og Troms. Var det et eller annet jeg trengte, et sted jeg ikke visste hvor var, vips fant hun det for meg på kartet og i geografiske

beskrivelser utarbeidet av kontorets eksperter. Når jeg trengte noe maskinskrevet var det gjort i en fei, og det ble tilslutt ikke så få foliosider å ta med meg tilbake. Min hjelperske var så rutinert og så vel informert at jeg som nordmann ofte følte meg rent beskjemmet over hvor lite jeg igrunnen selv kjente av geografien i denne nordligste utpost av fedrelandet.

Bortsett fra alt det jeg egentlig var interessert i i forbindelse med mitt arbeide fikk jeg høve til å se meget annet interessant. Slik span-derte jeg en dag en halvtimes tid på kartoteket over de relativt få, i forhold til landets folketall, men ikke desto mindre sørgelig mange som hadde stillet seg til fiendens disposisjon. Og selvsagt kunne ikke kartoteket ha omfattet samtlige. Her var de registrert i kategorier: «Medlem av NS» – «Hirdmann» – «Stripet» – «Tyskertøs» og de verste av alle, «Torturist» – «Angiver», særlig merket med rødt blekk.

I denne tiden fikk jeg også anledning til å stifte nærmere bekjentskap med V.1. og V.2. «Buzz-bombene» kom jo over London til enhver tid, dag og natt, man visste aldri når. En dag i lunsjtiden befant jeg meg således på en buss i Bond Street, da alarmen gikk og alle pasasjerene la seg flate eller så flate som de kunne mellom setene. Intet hendte imidlertid. Mest syntes de dog å komme om natten. Jeg bodde på et mindre hotell i en stille gate bakom Selfridges store varemagasin i Oxford Street, hvorfra jeg bare hadde en fem minutters vei til Lancaster House. Mitt rom lå på toppen i fjerde etasje og der var tilfluktsrom i kjelleren for dem som måtte ønske å søke dit ned. Men jeg ble på mitt værelse når alarmene gikk, man kunne jo aldri vite hvor lenge man kunne bli sittende i kjelleren eller hvor ofte man kom til å løpe opp og ned. Og litt søvn skulle man helst forsøke å få. Når så sirenene ulte, varte det gjerne ikke lenge før man hørte duren av flybombene i det fjerne. Etterhvert ble den sterkere, til huset formelig dirret hvis de kom rett over. De var slik konstruert at de ble innstillet til å fly en viss distanse eller en viss tid. Da stoppet motoren og bevirket at bomben tippet og styrtet til jorden. Det vil da si når de funksjonerte som de var beregnet å gjøre. Men erfaringen viste at hvis man kunne telle til fem eller seks og der ingen eksplosjon kom, da var de seilet videre. Fortsatte man så å telle kunne det hende at når man kom til tretten eller fjorten eller femten hørte man en fjern eksplosjon. Og så ble det altså ikke oss den gangen.

Men de var helvillige oppføre seg, og sette i samme retnin-de om og seilte tilbortalt at det hende tyske mannska-

Jeg husker en n opplevet siden blit

Neste morgen de en av de andre off-tiden i Dumfries, n kommet ennå, og spøkende: «Du er skal jeg hilse deg o på et fødehjem. Je hvor mange drepte

Mens jeg var i Epsom i Surrey. D himmel og varmt søndag kveld. Plut der.» Like foran c som var igjen ette- ut.

Tidlig neste mo- fjernt ennå, men d ut, og der fikk jeg til. For i grålysning lav høyde over ly svart kors mot na Den syntes å gå så med øynene, der d

Følgende søndag hadde drukket te p i det fine været og opp ved en veldig tretoppene knapt sjonen og mens vi

uhyggelig lyd, vanskelig å beskrive, en slags rumlende sus som av en plutselig hvirvelstorm. En nifs opplevelse. Man følte seg ganske nummen en stund etterpå. Vi hadde intet sett eller hørt før eksplosjonen kom fulgt av den forunderlige susen.

Jeg husker ikke ganske nøyaktig når skiftet laut sted, men en gang på denne tiden fikk vi atter ny brigadesjef. General Holtermann ble beordret til annen tjeneste i London i forbindelse med forberedelsene til oppsetning av distriktskommandoer i Norge, og vår nye sjef ble oberst Just som tidligere hadde vært bataljonsjef, før omlegningen til bergkompanier. Han hadde i mellomtiden blant annet besøkt den allierte front i Italia under kampene om Monte Casino og hadde en stund før sin utnevnelse holdt et interessant foredrag for oss om det. Nå ble han altså Norske Brigades tredje og siste sjef og dermed den som kom til å føre oss hjem til Norge.

26

Antiklimaks – vi føler oss latt i stikken

I all denne tiden pågikk naturligvis Brigadens øvelser og trening med uforminsket intensitet. Ja, intensiteten øket vel heller enn den slappet av, ettersom vi stadig kom nærmere det tidspunkt vi ventet på, da vi skulle få vår sjanse til å hevne det som skjedde i 1940. Og stadig var vi med på store øvelser sammen med 52. Division.

Så plutselig hendte det noe som ble en voldsom moralsk påkjønning for hele Norske Brigade. Vi fikk en dag vite at 52. Div., som vi hadde trenet sammen med så lenge og som var blitt trenet gjennom et par år som en fjelldivisjon – som vi selv hadde vært med på å utdanne for denne form for krigføring – og med hvem vi ventet snart å gå i land hjemme og befri vårt land, skulle sendes til Kontinentet, medbringende våre 50 liaison-offiserer.

Det kan være farlig for en veltrenet kampavdeling å bli liggende for lenge uten å bli satt inn. Og Norske Brigade hadde nå ligget i over fire år i ustanselig trening. Aldri noen gang tidligere hadde Norge hatt en avdeling med så lang treningstid bak seg eller som hadde gjennom-

gått denslags hard og vi følte vi det som vi fikk løse i luften.

Mange ganger tidlig Brigaden om at den m hvor. Det var blitt hev ikke nødvendigvis bar til å slåss for Norge, h nentet, ja for den saks enn andre, og jeg tror tone av misstemning c hadde skjedd var et bit en militæravdeling som etter begynner han å dette punkt. Stemning påkrevet å komme me vendig å holde oss i ret veiende argument var psykologisk uheldig in krigshandlinger på no nementet var at dersor nentet og det ble nødv Norge, kunne det ha hurtig nok, rent bortse

Og selv om det nå t i Norge, kan det neppe til å gjøre en stor og k tulasjon, og at den utl hva den gjorde i Nor utvilsomt både bedre delens befolkning og si gjort, simpelthen i vår sin innsats bør Norske

Det kan ha sin inte som «Norsk Tidend» overskriften:

de sus som ay en
seg ganske num-
før eksplosjonen

sted, men en gang
l Holtermann ble
ted forberedelsene
; vår nye sjef ble
er or. jningen til
annet besøkt den
tsino og hadde en
ag for oss om det.
ef og dermed den

i stikken

ser og trening med
er enn den slappet
vi vortet på, da vi
940. g stadig var

noralsk påkjønning
Div., som vi hadde
et g nom et par
ed på a utdanne for
et snart å gå i land
entet, medbringende

eling å bli liggende
dde nå ligget i over
e hadde Norge hatt
om hadde gjennom-

gått denslags hard og rigorøs utdannelse som vi hadde. Nå plutselig følte vi det som vi fikk bena sparket unna oss. Vi ble så å si hengende løse i luften.

Mange ganger tidligere hadde det av og til hevet seg røster innen Brigaden om at den måtte bli satt inn et eller annet sted. Likegyldig hvor. Det var blitt hevdet at Norges kamp foregikk på alle fronter, ikke nødvendigvis bare på norsk jord. Brigaden burde få anledning til å slåss for Norge, hva enten det ble i Nord-Afrika eller på Kontinentet, ja for den saks skyld i øst. Enkelte røster lot seg høre sterkere enn andre, og jeg tror man kan si at i en periode gikk det en undertone av misstemning og skuffelse gjennom Brigaden og at det som hadde skjedd var et bittert slag mot vår moral. Det kan vel være med en militæravdeling som med en idrettsmann, han når et toppunkt, deretter begynner han å bli overtrenet. Kanskje Brigaden nærmet seg dette punkt. Stemningen var i alle fall slik at regjeringen fant det påkrevet å komme med en uttalelse om hvorfor det ble ansett nødvendig å holde oss i reserve for eventuell innsats i Norge. Det tungest veiende argument var formodentlig at man fryktet det ville ha en psykologisk uheldig innflytelse på folket hjemme, dersom det kom til krigshandlinger på norsk jord uten at norske tropper tok del. Resonnementet var at dersom Norske Brigade befant seg i kamp på Kontinentet og det ble nødvendig plutselig å sende en ekspedisjonsstyrke til Norge, kunne det ha sine vanskeligheter å bringe Brigaden tilbake hurtig nok, rent bortsett fra de tap den måtte ha lidt i mellomtiden.

Og selv om det nå til syvende og sist ikke kom til kamphandlinger i Norge, kan det neppe bestrides at Brigaden allikevel i siste fase kom til å gjøre en stor og kanskje uvurderlig innsats etter tyskernes kapitulasjon, og at den utførte sin oppgave på en fremragende måte. For hva den gjorde i Nord-Norge sommeren og høsten 1945, gjorde den utvilsomt både bedre og i intimere kontakt og forståelse med landsdelens befolkning og sivile tjenestemenn enn noen fremmede kunne ha gjort, simpelthen i vår egenskap av landsmenn. Så om bare for *denne* sin innsats bør Norske Brigade huskes med anerkjennelse og respekt.

Det kan ha sin interesse på dette punkt å sitere litt fra en artikkel som «Norsk Tidend» brakte i sitt nummer for 23. mai 1945 under overskriften: